SLUTTEN

Levende
Døde
Kontekst

Dette kan ikke være slutten. Slutten er bakerst. Den må være langt der borte og absolutt sist. Hvorfor skal livet være så forbannet ulogisk? Begynnelsen er først og slutten er sist. Fødselen er først og døden er sist. Ikke sant? Hvordan kan slutten stå foran meg? Slutten må være bak meg, for først er jo først. Det er som om livet er vrengt. Kanskje livet ikke bare er tid, ikke er logisk. Kanskje livet også er rom, ikke sant? Kanskje tiden står stille og det er rommet som forandrer seg. At rommet kaster seg over den stillestående tiden, tumler rundt om den, klamrer seg til den og skaper et uheldig inntrykk av at det er tiden som er bevegelse. Mellom to solefall er et døgn. Men det er også lys, mørke, vind og stille, regn og tørt. Om livet er et tog for eksempel som jeg ser dundre over landskapet, da ser jeg lokomotivet eller fødselen først, og alle vognene med opplyste vinduer, restaurantvognen serverer plastinnpakket mat og lunken kaffe, jordiske godsvogner som skramler og helt til slutt den siste vogna, som er livets og togets ende. Deretter er det ingenting, eller stillheten i landskapet eller universet, eller kanskje i døden. Men om jeg er dét toget. Da må jeg jo bevege meg imot kjøreretninga.

Toget kjører framover og jeg går bakover, fra første til siste vogn, går bakover og bort fra endestasjonen. Slutten kan ikke være fremst. Kronologier gir ikke mening.

Det er for så vidt likegyldig om du går opp eller ned trappa. Det første trinnet er øverst, eller det første trinnet er nederst. Uavhengig av retningen tar jeg et trinn av gangen og beveger meg fremover, om det

så er nedover eller oppover. Mens døden liksom skal være framover. Altså sist og fremst. Nei. Det går ikke. Døden er bakerst. Til slutt. Jeg forsøker å vende meg om og jeg forsøker å se døden. Det går heller ikke. Eller: Det gir ingen mening. Nei. Fordi. Og kanskje derfor: Jeg går framover og så ser jeg døden. Døden er foran meg. Slutten er foran meg. Det er som jeg går baklengs gjennom tilværelsen.

Kanskje døden er vakker.

Men. Slutten av livet er heslig. Uvakker. Hun er naglet på hender og føtter til kanyler og arteriekraner, svøpt i masker og lagt i krybben, korsfestet til slutten av livsløpet. Livsgangen. Livshaltingen. Dette er teknologien og vitenskapen og vissheten om slutten. Maskinene overvåker kroppen, hensynsløst, minutiøst, skruppelløst, maskinene overvåker hvert åndedrett, hver bevegelse i kroppen, kanskje i livet. Overvåker anstrengelsene, drømmene, lengslene etter en annerledes dag. Eller ei anna natt Kanskje døden er vakker. Fordi den rammer inn hele livet. Ingenting før og ingenting etter. Først, og ut av ingenting, to andre stønner fram et stort smell, og senere, da sklir molekylene og atomene fra hverandre, mister forbindelsene og meningene, slutter å virke og et nytt ingenting oppstår. Egentlig: ingenting finnes ikke.

Det er tungt å leve med maskinene, med kroppen som ikke virker som den skal. Som kroppen kunne. Som den burde. Det er et besvær. Slutten av livet er ikke vakker. Hva som enn hender blir registrert. Hendene er vakre. Hendene er vakre og varme, og stryker sykepleiende over pannen, og helsemunnen spør: Går det bra? Hendene og munnene og spørsmålene finnes i andres liv og kropper, ennå langt unna slutten og egen maskinell omsorg. Det er fint at hendene er vakre og varme, stryker over pannen, og at munnene spør hvordan hun har det, for det er en god gjerning, fordi det er en flik av skjønnhet i hendene, i munnene, i spørsmålene, selv om slutten hennes ikke er

vakker. Kanskje en slags kompensasjon. Selv om maskinene overvåker livet hennes, er tankene hennes skjult for maskinelle teknologier. Tankene mine er forbundet med munnen min og hendene mine ligger i fanget. Jeg er fanget og ser på. Hvem skal undersøke og overvåke mine motiver eller hensikter, eller meningen med livet mitt? Våke. Vake. Aldri var hun så etterrettelig eller forutsigbar som nå.

Forbindelsene våre holder meg i stolen og jeg overvåker hvordan hun blir undersøkt, og jeg overvåker maskinene som overvåker henne. Jeg følger nøye med på slutten av livet hennes. Jeg er kanskje god til det. Overvåker anstrengelsene, innbiller meg drømmene hennes, lengslene etter en annerledes dag. Eller noe annet. Jeg synes det er heslig. Kanskje jeg ikke er en særlig god overvåker. Kanskje dårlige dødsvåkere er slike som ikke våker kontinuerlig, men som går litt til og fra i forvissning om at den døende er mer opptatt av prosesser enn resultater. Døden er vel vanskelig nok om ikke den døende må gi pauser til overvåkerne. Jeg antar at den døende krever full oppmerksomhet og krever å bli trodd på døden sin. Døden er ikke et teater, men krever likevel et nærvær og et alvor fra publikum. Jeg tror ikke jeg er særlig god til dette.Når det går mot slutten, hvem tenker da på tiden? At klokken tikker videre sekund for sekund i en mekanikk utenfor kroppen, eller på bordet ved siden av dødsleiet.

Sult er mangel på noe. For slutten ligner på sulten. Slutten av livet er mangel på død eller den forestående mangelen på liv.Sult er en grådighet. Et begjær etter noe hun ikke har. Eller et begjær etter mer. Hun går tom for livet og døden finnes ennå ikke. Den skjer bare i det øyeblikket livet slutter. Er slutten sulten etter mer liv enn noen egentlig har til rådighet? Eller sulten etter snarlig død? Kanskje en død som varer forbi slutten og blir noe annet. Noe mer enn hva slutten av livet byr på eller antyder. Sulteslutten eller sluttesulten er kanskje bare

fonetiske muligheter i refleksjonen over døden. En fonetisk mulighet om ikke åpenbarer seg like tydelig i andre språk:

the end – the hunger,

das ende – der hunger.

Men så på fransk,

la fin – la faim.

La faimfin et la finfaim.

Jo. Det ligner. Kanskje vi uansett nærmer oss slutten og sulten på lignende måter på engelsk, tysk, fransk og norsk, selv om de fonetiske mulighetene i nærhomonymene ikke finnes umiddelbart tilgjengelig i leksikaliteten, men bare i blandinga av språkene:

Zu sterben – to starve, to die – die Tote.

Ich sterbe weil I starve.

Je meurt mehr morigebunden.

Da finnes forbindelsen i det minste. Og kanskje erfaringene også. Denne skandinaviske halvøyserfaringa *slutten* finnes kontinentalt som

la fin, the end, das Ende.

Men hva gjør døden på andre språk? Blir døden annerledes på andre språk? At døden på tysk og norsk er maskulint, på fransk feminint? At hun venter på døda? Engelsk er som vanlig kjønnsløst og kjedelig. Om hun er *tot* eller *dead* eller *morte* blir da resultatet forskjellig, eller er erfaringene av resultatene forskjellige, fordi forskjellene i stavemåte og uttale er så forskjellige? Er forskjellene mellom mine erfaringer av døden og andres erfaringer av døden en vesensforskjell? Når jeg dør en gang, dør jeg da på norsk eller bare dør jeg? Er det grammatikken som styrer meg over stupet? Som bare kaster meg ut i et uforanderlig og forglemt preteritum? Jeg er en fullstendig avskrift av livet mitt. Eller kanskje livet mitt er skrevet på et språk jeg ikke behersker.

Kontekst er også tekst. En overraskelse, en reise, et ferdalag før ensomheten,

for ferden mot slutten forløper åndedrag for åndedrag. Mine og dine. Hvor er ånden? Spørsmålene mine er ubesvarte. Forstår hun slutten?

Forbundet til stolen undersøker jeg forbindelsene våre. Hun stoler kanskje på meg. På at øynene mine ser. Hun faller. Hun faller bakover. Ut av bevisstheten, ut av tilværelsen, svimlende faller hun. Hun faller mot fortidigheten og asfaller mot harde realiteter. Hun faller liggende i sengen mot madrassen hun ligger på og hun faller i retning døden. Jeg tror døden i bunn og grunn er et fall mot avgrunnen. Derfor graver vi de døde under. Vi legger dem der. Ikke over, men hjemover, begraver dem der de hører hjemme, i avgrunnen. Hun faller mot putene og madrassene. Helt stille. Jeg falt en gang og skrubbet knærne. Onkel falt i krigen. Grandtante falt pladask for en gift mann. Gamlekongen falt på badet. Men hun, hun synker i fallet, og så dør hun bare.

Jeg er farer henover og morer meg, men bare i mitt eget liv. Jeg ferdes på et vis. Jeg dikter meg ferdsskrifter. Min svarte boks vil aldri bli funnet når jeg i futurum skal dø og verden likevel i presens fortsetter uten meg. Kanskje derfor gjemmer jeg alle mine oppdiktete skrifter, legger dem i den svarte boksen, i utilgjengeligheten, i glemselen, i et snublende ganglag henover livsløpet, som kanskje springer oppover eller nedover, muligens i ei trapp, men som like fullt og visstnok går fremover. Gå frem over hva da? Dagene? Livet handler om å få tiden til å gå. Eller få tiden til å stå stille. Likevel, gå fremover! Mitt fremover er en ferd som er mindre i omfang, mindre betydningsfull enn darwinferden eller måneferden eller higgsbosonpartikkelferden, men dagene var like lange. Livstoget mitt bittelite, kanskje bare noen få vogner langt og lokomotivet aner ikke motivene som driver det framover mot døden. Helt loco.

Kanskje presenspartisippet fungerer best om både liv og død, er liksom mer prosessorientert. Jeg er levende, men ikke nødvendigvis flink til det; jeg er døende, men ikke riktig død ennå: Ergo er jeg sluttende, ikke begynnende på livet, for jeg er begynnende på døden, men likevel ikke sluttende på livet,

for jeg er fortsatt sulten, selv om jeg stadig nærmer meg, er nærmende slutten. Hun er døende og så dør hun. Da er det slutt. Er tiden her eller den over? For nå har døden overtatt for livet. Jeg vet ikke om døden er vakker, men den er stillere. Mye mer lydløs enn livet. Døden hennes er naturlig, for nå som det øyeblikket døden inntraff er over, og alt er over, er vel også døden over. For nå er det verken liv eller død, bare ingenting.

Kontekst er også tekst og fordi kontekstene er fragmentariske, og fragmentene slutter en etter en, og at det endelig og i slutten ikke finnes punktum, men bare en uavsluttet setning, en tekst som

forblir uferdig,

plutselig